Azim Premji Foundation

ಬಯಲು Bayalu

....a space of our own

Karnataka Field Institutes | November - 2016 | Issue No.: 51

Table of Contents

1. **Childhood reading** - *Rajesh Mahantmath* 3

೨. ಸವಿ ನೆನಪು – *Sudharshan K* 4

೩. ಮುದ್ದು ಮರಿ ಮತ್ತು ಪಿಂಕಿ – *ರಾಮಕೃಷ್ಣ* 5

೪. ಮನ ಮನಸ್ಸಿನ ದ್ವಂ ದ್ವ – *ಗಣೇಶ್* 6

೫. ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದಿರುವ ನಂಟು !!– *ರಾಘವೇಂದ್ರ ಹೆರ್ಳೆ* 7

೬. ಸಂಸಾರ– *ಶೌರೀಶ್* 9

೭. **Revisiting Panje** - *Peri* 10

೮. ಕಿಟ್ಟು–ಪುಟ್ಟು– *ಲೋಹಿತ್ ಚಾಮನೂರ್* 12

೯. ಹನಿಗವನಗಳು– *ಹರೀಶ್ ಶೆಟ್ಟಿ* 12

೧೦. ಜೀವನೋತ್ಸಾಹ– *ಸ್ವಾತಿ* 13

11. **How Small Am I** - *Ramkrishna* 14

೧೨. ಜೀವನದ ದಾರಿ 15

೧೩. ನಾ ಮಗುವಲ್ಲ ! – *ಶಿವಣ್ಣನಾಯಕ ಎಂ, ಹಾಡ್ಯ* 16

೧೪. ಬಸ್‌ಸ್ಟ್ಯಾಂಡ್ ಮತ್ತು ಚೌಕಟ್ಟಿಲ್ಲದ ಚಿತ್ರಗಳು – *ರಾಘವೇಂದ್ರ ಹೇರ್ಳೆ ಜಿ.* 17

೧೫. ಸಿಹಿ–ಕಹಿ – *ಅನ್ವರ್* 18

೧೬. ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆ: *ಸಂತೋಷ್ ಕುಮಾರ* 19

17. **COOL CLICKS:** *Sudharshan* 19

1. Childhood reading

- Rajesh S Mahantmath

When I was a child, perhaps, when I had just finished my kindergarten schooling my father would narrate short stories at bed time. After some time, he started the practice of sitting with me with some book in his hand and reading slowly and explaining me the stories. I still remember, that in those days he would read the stories from the Ramayana and Mahabharata. Though I did not fully understand those stories at that tender age, the manner in which he narrated the stories stimulated my interest and provoked me to ask: "*….what happened next?*"

A couple of years later when I started reading independently, my father would bring me monthly issues of children's magazines such as the Amar Chitra Katha or Champak or Chandamama. He encouraged me not just to read these magazines independently but also asked me to narrate the stories to him. I still treasure the now old and tattered issues of these magazines in my collection of books as some of my cherished memories of childhood reading are associated with them. When I entered primary school, my father brought me an Oxford English Dictionary and suggested that I attempt to find the meanings of the difficult words that I come across during my reading and try to understand the context in which these words were used. In this way I gradually started to seriously read children's magazines, newspapers, story books and almost anything that was available to me regardless of whether I understood it or not. To this day, I am indebted to my father for igniting in me an interest for reading. Whatever English that I know I owe it to my father.

From fifth standard onwards till I completed my matriculation, I studied at the Modern English High School in an industrial township named Ambernath on the outskirts of Mumbai. Though it was a small school, the Head Mistress Mrs. June Tadke made it a point to stuff a cupboard exclusively with books for children. There were stories from the Arabian Nights, Aesop's fables, Jataka tales, Panchatantra, Hitopadesha, novels by English writers such as Charles Dickens, H Rider Haggard, Shakespeare, Mark Twain, Jane Austen, Jules Verne, Agatha Christie and others. There were short biographies of great leaders and scientists. There were quiz books. There were old sports magazines donated by teachers and there were books on puzzles. Once in every week all the children were allowed to borrow a maximum of two books which they were supposed to return within fifteen days. This small school library contributed a big way in promoting our interest in reading, improving our vocabulary and providing us healthy entertainment during the weekends. We children used to often discuss what we read and suggest each other different books.

Many great authors have produced wonderful literature for children. I particularly liked Charles Dickens' Oliver Twist and Mark Twain's Adventures of Tom Sawyer and Huckleberry Finn. Though, later in High School I progressed to read plays by Shakespeare and George Bernard Shaw and now I like to read serious non-fiction books, I must confess that I still read children's literature during leisure time. Good children's books help to instill good moral values, stimulate the imagination, promote good reading habits and help to improve the language abilities slowly and gradually. One must remember that good language abilities not just help in developing good communication skills but are also vital to effectively learn and understand other subjects. Thus reading good literature in childhood lays the foundation for effective learning in later life.

***

೨. ಸವಿ ನೆನಪು

– **ಸುದರ್ಶನ್ ಕೆ.**

ಬರುವುದೇನು ಆ ಬಾಲ್ಯ....
ಕಾಲದ ಜೊತೆ ಕಳೆದ ಆ ಸಮಯ..

ಮಳೆಗೆ ನೆನೆಯುತ ಆಡಿದ್ದು
ಹರಿಯುವ ತೊರೆಯಲಿ ಈಜಿದ್ದು
ಕಾಗದದ ದೋಣಿಯನು ನೀರಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟದ್ದು
ಕಾಮನಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಪುಳಕಗೊಂಡಿದ್ದು

ಸಿಕ್ಕ ಚಿಲ್ಲರೆಯ ದುಡ್ಡಿಗೆ ಕುಣಿದದ್ದು
ಅಂಗಡಿಯ ಪೆಪ್ಪರ್‌ಮೆಂಟನ್ನು ಸವಿದದ್ದು
ಮಾವಿನ ಮರವೇರಿ ಹಣ್ಣ ಕಿತ್ತದ್ದು
ಆಲದ ಮರದಿ ಉಯ್ಯಾಲೆ ಜೀಕಿದ್ದು

ಕ್ಲಾಸಿನ ಹುಡುಗಿಯ ಜಡೆ ಎಳೆದದ್ದು
ಬಯಲಲಿ ಓಡುತ ಬಿದ್ದದ್ದು
ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿಗೆ ನಾಯಕನಾದದ್ದು
ಎಳೆಯರ ಜೊತೆ ನಲಿದದ್ದು

ಅಪ್ಪನ ಜೊತೆ ಪಯಣಿಸಿದ್ದು
ಅಮ್ಮನ ಮಡಿಲಲಿ ಮಲಗಿದ್ದು
ಚಂದಿರನ ನೋಡುತ ತುತ್ತನು ತಿಂದದ್ದು
ತಾರೆಯ ಅಂಗಳಕೆ ಹೋಗುವ ಕನಸನು ಕಂಡದ್ದು

ಓದಲು,ಬರೆಯಲು ನಿದ್ರೆ ಬಂದದ್ದು
ಆಡಲು ಕರೆದರೆ ಜಿಗಿದು ಓಡಿದ್ದು
ಶಾಲೆಗೆ ರಜೆ ಹಾಕಿ ಊರ ಸುತ್ತಿದ್ದು
ಟೀಚರ್ ಬೈಯಲು ಹೊರಗೆ ನಿಂತದ್ದು

ಪುಸ್ತಕದಿ ನವಿಲುಗರಿ ಇಟ್ಟದ್ದು
ಪಾಸಾಗಲು ಸಿಹಿಯನು ಹಂಚಿದ್ದು
ಮನೆಗೆಲಸಕೆ ಟಾಟಾ ಹೇಳಿದ್ದು
ಅಜ್ಜಿಯ ಕಥೆಯನು ಕೇಳಿದ್ದು

ಜನುಮದಿನವ ಆಚರಿಸಿದ್ದು
ದೇಗುಲದಿ ದೇವರಿಗೆ ನಮಿಸಿದ್ದು
ಸಾಕಿದ ಬೆಕ್ಕು ಸತ್ತಾಗ ಅತ್ತದ್ದು
ಸ್ನೇಹಿತ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದಾಗ ನಕ್ಕಿದ್ದು

ನಾಳೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸದೇ, ಇಂದಿನ ಕ್ಷಣವನು ಖುಷಿಯಲಿ ಕಳೆದದ್ದು,
ಅಂಧಕಾರದ ಬದುಕಿಗೆ ನಾಳೆಯ ಭರವಸೆ ಬೆಳಕಿನ ದೀವಿಗೆ ಇಟ್ಟದ್ದು.
ಮತ್ತೆ ಬರುವುದೇ ಆ ಬಾಲ್ಯ
ಸವಿನೆನಪುಗಳ ಬುತ್ತಿಯ ಸಮಯ.

೩. ಮುದ್ದು ಮರಿ ಮತ್ತು ಪಿಂಕಿ

– ರಾಮಕೃಷ್ಣ

ಆ ನಾಯಿಯ ಮರಿಯನ್ನು ಪಿಂಕಿ 'ಮುದ್ದು' ಎಂದು ಕರೆದಳು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವಳನ್ನು ಅವಳ ಅಮ್ಮಅಪ್ಪ ಮುದ್ದು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಕರೆದ ಮೇಲೆ ಮುದ್ದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವಳಿಗೆ ಬಹಳ ಅಕ್ಕರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದೆ ಅಕ್ಕರೆಯನ್ನು ನಾಯಿಮರಿಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ನಾಯಿ ಮರಿಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ತಂದಾಗ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅದು ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಅವಳು ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಓಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಹೇಗೋ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಾಗ ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ತಿಂಡಿಯೊ, ಇಲ್ಲ ಅದರ ಗಮಗಮವೊ ಅದಕ್ಕೂ ಸಿಕ್ಕಿ ನಾಯಿ ಮರಿಗೆ ಅವಳೆಂದರೆ ಇಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಅವಳು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ತಿಂಡಿತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ನಾಯಿಯನ್ನು ಮುದ್ದಿಸುವುದು ಮಾಡತೊಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಗೆಳೆತನ ಗಟ್ಟಿಯಾಯಿತು.

ಒಂದು ದಿನ ಅಪ್ಪ ಪಿಂಕಿಯನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದರು. ಅವಳು ಶಾಲೆಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಮುದ್ದುಮರಿ ಮನೆಯ ಗೇಟಿನ ವರೆಗೆ ಅವಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪಿಂಕಿ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ನಾಯಿಗೆ 'ಟಾಟಾ' ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದು ಕುಕ್ಕರು ಕಾಲುಮಾಡಿ ಕೂತು ಅವಳು ಹೋಗುವ ದಾರಿಯನ್ನೆ ಕತ್ತು ಹೊರಳಿಸಿ ಹೊರಳಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮುದ್ದುಮರಿಗೆ ಪಿಂಕಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಬರುವ ಬಗೆಗೆ ಕುತೂಹಲ ಬಹಳವಾಯಿತು. ಒಂದಿನ ಅವಳ ಹಿಂದೆಯೆ ಅದು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಟಿತು.

ರಸ್ತೆ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಪಿಂಕಿ ಶಾಲೆಯ ಆಟೋ ಹತ್ತಬೇಕಾದರೆ ಹಿಂದೆಯೆ ಬಂದ ನಾಯಿಮರಿ ಅವಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. 'ಹೇ!' ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅದನ್ನು ತುರುಬಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲೆ ಶಾಲೆಗೆ ಒಯ್ದಳು. ನಾಯಿಮರಿಯನ್ನೂ ಶಾಲೆಯ ಚೀಲವನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹಿಡಿದವಳಿಗೆ ಒಳೊಳಗೆ ಸಂಭ್ರಮವಾಯಿತು. ನಾಯಿ ಮರಿಗಂತೂ ಆಟೋ ಪ್ರಯಾಣ ರೋಮಾಂಚನ ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಅದು ಪಿಂಕಿಯ ಶಾಲೆಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟುತೆಗೆದು ನೋಡುತ್ತ ಹೋಯಿತು.

ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಟೀಚರ್ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಷ್ಟೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಆ ನಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡರು. 'ಓ!' ಹೇಳುತ್ತ ಅದನ್ನೂ ಶಾಲೆಗೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಟಿಫಿನ್ ಬಿಚ್ಚಿದಾಗ ಚೂರನ್ನು ನಾಯಿಗೂ ತಿನ್ನಲು ಕೊಟ್ಟರು. ಪಿಂಕಿಗೂ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪರ್ಸ್ ಬಿಚ್ಚಿ ಒಂದು ಚಾಕೋಲೇಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ಆ ಮೇಲೆ ಟೀಚರ್ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಅ ಮುದ್ದುಮರಿಯ ಬಗೆಗೆ ಪಿಂಕಿ ತುಂಬಾ ಮಾತಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ತುಂಟಾಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವಳು ಹೇಳಿದಳು. ಸಂಜೆ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಹುಳಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅದು ಮಾಡುವ ಸಾಹಸಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದಳು. ಹಿಂದಿನ ದಿನವಷ್ಟೆ ಅದು ಮೂಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅದರ ಮೂತಿಗೆ ಜೇನುಹುಳ ಚುಚ್ಚಿ ಅದು ಹೌಹಾರಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ಅದು ತಮಾಶೆಯಾಗಿ ಕಂಡರೂ ನಾಯಿಮರಿಗೆ ನೋವಾಗಿದ್ದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಅವಳ ಗೆಳತಿಯರಿಗೆಲ್ಲ ಸಂಕಟವೂ ಆಯಿತು. ಆಗ ಟೀಚರ್ ನಿನ್ನ ನಾಯಿಮರಿಯ ಕಥೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದಾಗ ಪಿಂಕಿ ನಾನು ಮುದ್ದುಮರಿಯ ದೊಡ್ಡ ಕಥೆ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ ಹೇಳಿದಳು.

ಕತೆ ಕೇಳುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರೂ ತನ್ನತ್ತ ನೋಡುವಾಗ ಮುದ್ದುಮರಿ ಮಿಕಿಮಿಕಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ತರಗತಿಯ ಶಿಸ್ತುಗಾರನಂತೆ ಕೂತಿತ್ತು.

ಪಿಂಕಿಯ ಗೆಳತಿಯರೆಲ್ಲ ನಾಯಿಮರಿಯನ್ನು ಸರದಿಯ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡರು.

೪. ಮನ ಮನಸ್ಸಿನ ದ್ವಂ ದ್ವ

– ಗಣೇಶ್ ಕೆ.ಎಸ್

ದ್ವಂದ್ವ, ದ್ವಂದ್ವ………..ದ್ವಂದ್ವ !
ಮತ್ತೇ, ಮತ್ತೇ ಕಾಡಿರುವುದು ಈ ದ್ವಂದ್ವ.

ಈ ಹಿಂದೆ ಅಹಿಂಸೆ ಎಂದು ಭೋಧನೆಗೈದು
ಆ ಅಹಿಂಸೆತರಲೆತ್ನಿಸಿ ಹಿಂಸೆಗೆ ಕೈಯಾಕಿ ಧರ್ಮಾಂಧರಾದರು
ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಕೂಗಿದವರೆಲ್ಲರರೂ,ಇಂದು
ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗದೆ ಒಂದೆಡೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವರು.
ಸತ್ಯವೇ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ-ತಂದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂದ
ಗೀತೆ,ಭಾಷ್ಯಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿಸಲು
ನಿಂತವು

ಮನುಜ ಮತ ವಿಶ್ವಪಥ ಎಂದು ಹೇಳಿದವರನ್ನು
ಜಾತಿಪಂಥದ ಸಂಕೋಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟರು.
ಅರವತ್ತಾರುವರ್ಷವಾಯಿತು,ಸಂವಿಧಾನ ಬಂದು
ಎಲ್ಲೂ,ಅದರ ನಿಯಮಪಾಲನೆಗೆ ,'ಅರವಳಿಕೆ ಮದ್ದು'.
ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಭಾರತೀಯರು ಎಂದು ಉದ್ಘೋಷಿತ ಘೋಷಗಳು .
ಹರಿವ ನದಿಗೆ,ಬದುಕುವ ಭೂಮಿಗೆ,ಎಲ್ಲೆಡೆ,'ಬಡಿಗೆ'ಗಳು.
ಜನ ಸೇವೆಗೆಂದು ಬಂದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ತಮ್ಮ
ಮೈ-ಮನಗಳ ಸೇವೆಗೆ ತೂಡಗಿರುವರು.

ರಾಮ ದೇವರಲ್ಲ,ಕೃಷ್ಣದೇವರಲ್ಲ ಎಂದು ಒಂದೆಡೆ ಕೂಗಾಟ,
ಮಠ-ಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಪೂಜಾನೈವೇದ್ಯಗಳ ರಂಪಾಟ.
ಬೀಗುವಿಕೆಗೆ ನಾವು ಜಾತ್ಯಾತೀತರೆಂದು ಹೇಳಿಕೂಂಡು,
ಮನ,ಮನೆಗಳಿಗೂಂದೂಂದು,ಕೋಟೆಕೂತ್ತಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೂಂಡು.

ಶಿಕ್ಷಣ ಸರ್ವರ ಹಕ್ಕು,ಬದುಕಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಯಾರ ಹಕ್ಕು?
ಶಿಕ್ಷಣ ಅಂದರೆ ಜ್ಞಾನವೇ? ಬದುಕೇ? ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೇ?
ಸಮಾಜ ಸರಿ ಎಂದು ಕೂಂಡರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವವರು.!
ನಾನು!, ಬರೀ ದ್ವಂದ್ವ……. ಬದುಕು ಎನಗಿಂತ ದ್ವಂದ್ವ ?

***

೫. ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದಿರುವ ನಂಟು !!

- ರಾಘವೇಂದ್ರ ಹೇರ್ಳೆ ಜಿ.

ನಾನಾಗ ಮೂರನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅದೊಂದು ಭಾನುವಾರ. ತಲೆಗೂದಲು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣಯ್ಯ (ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಂದೆಯವರನ್ನು ಹಾಗೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು.) ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷೌರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅವನೂ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕ್ಷೌರಕ್ಕೆ ಪೇಟೆಗೆ ಹೊರಟ. ಪೇಟೆಯೆಂದರೆ ಮನೆಯಿಂದ ಒಂದೂವರೆ ಮೈಲಿಯ ಕಾಲು ದಾರಿ. ಆಗ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬಸ್ಸುಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನಿದ್ದರೂ ನಟರಾಜ ಸರ್ವಿಸ್. ಹಾಗೆ ಪೇಟೆಗೆ ಬಂದ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಭಂಡಾರಿಯವರ ಕ್ಷೌರದಂಗಡಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಭಾನುವಾರವಾದ್ದರಿಂದ ಬಹಳ ಗಿರಾಕಿಗಳಿದ್ದರು. ನಮ್ಮಂತಹ ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿಗಳ ಹಿಂಡೇ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿತ್ತು. ಕಡಿಮೆಯೆಂದರೂ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಗಂಟೆ ತಡವಾಗಬಹುದೆಂದೂ, ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಸಮಯ ಕಳೆಯಲು ಪಕ್ಕದ ಹೋಟೆಲ್ ಗೆ ಹೋಗಿ ಚಹಾ ಕುಡಿದು ಬರಲು ಭಂಡಾರಿಗಳೇ ಅಣ್ಣನ ಬಳಿ ಬಂದು ಹೇಳಿದರು. ಖಾಯಂ ಗಿರಾಕಿಗಳೆಡೆಗೆ ಅವರದು ವಿಶೇಷ ಮುತುವರ್ಜಿ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಅದನ್ನು ಶಿರಸಾ ವಹಿಸಿ ಪಕ್ಕದ ಪ್ರಭು ಹೋಟೆಲ್ ಗೆ ಬಂದು ಬನ್ಸ್ ತಿಂದು ಚಹಾ ಕುಡಿದೆವು. ಕ್ಷೌರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆ ಬಾಕಿ ಇತ್ತು. ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ತೋಚದೆ ಅಣ್ಣ ಅಲ್ಲೇ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಪೇಪರ್ ಅಂಗಡಿ ಕಾಮತ್ ಅವರ ಬಳಿ ಲೋಕಾಭಿರಾಮ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ನಿಂತ. ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ರಸ್ತೆ ಮೇಲೆ ಹೋಗುವ ಬಸ್ಸು-ಕಾರುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತೆ. ಎದುರುಗಡೆ ಇರುವ ಕ್ಷೌರದಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸರದಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಇನ್ನೂ ಮೂರು ತಲೆಗಳು ಹೊರಗೆ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದವು. ನಿಂತು ನಿಂತು ಕಾಲು ನೋಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ಸುಮ್ಮನೆ ಪೇಪರ್ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ನೇತು ಹಾಕಿದ್ದ ಪೇಪರ್ ಮೇಲೆ ಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪೇಪರ್ ಗಳನ್ನು ತೂಗು ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣದ, ಅಗಲವಾದ, ಆಯತಾಕಾರದ, ಅಗಲ ಕಿರಿದಾದ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಪೇರಿಸಿಡಲಾಗಿತ್ತು. (ನನಗಾಗ ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಪೇಪರ್ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರು ಮತ್ತು ಏಳನೇ ತರಗತಿಯ ವಾರ್ತಾ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಬೆಳಗಿನ ಶಾಲಾ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಉದಯವಾಣಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೆ. ಕೇಳುವ ಕುತೂಹಲವಿರಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ತಪ್ಪು ಓದಿದಾಗ ಎಲ್ಲರೆದುರೇ ಹುಣಸೆ ಅಡರಿನಿಂದ ಬೀಳುವ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಪೆಟ್ಟುಗಳೆಡೆಗೇ ನಮ್ಮ ಗಮನ. ಎಲ್ಲೋ ಅಪರೂಪಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಏನಾದರೂ ವಿಶೇಷ ಸುದ್ದಿ ಇದ್ದಾಗ ಮನೆಗೆ ತಂದೆಯವರು ಪೇಪರ್ ತಂದರೆ, ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಬಂದಾಗ ಪೇಪರ್ ತಂದರೆ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಅದರ ಒಂದೊಂದು ಪುಟ ಹಿಡಿದು ನೋಡುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೆ. ಅದರೆಡೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದುದು ಇಬ್ಬರಿಗೆ. ಒಂದು ಓದು ಬಾರದ ನಮ್ಮಜ್ಜಿಗೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಪೇಪರ್ ಓದುವುದು ದೊಡ್ಡವರು ಮಾತ್ರ ಎಂದುಕೊಂಡ ನನಗೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಪೇಪರ್ ಅಂಗಡಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತವನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಶಿಗಟ್ಟಲೆ ಪುಸ್ತಕ-ಪೇಪರ್ ಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕುತೂಹಲ ಹುಟ್ಟಿತು.)

ಅಣ್ಣ ಮತ್ತು ಕಾಮತ್ ಅವರ ಮಾತು ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಅವರಿಂದ ಕೊಂಚ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ನಾನು ಸಂಕೋಚ ಬಿಟ್ಟು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಪುಸ್ತಕಗಳೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಗಮನಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಮೊದಮೊದಲು ಬರಿ ಕಣ್ಣಿಂದ ಮಾತ್ರ ನೋಡಿದ ನಾನು ಬಳಿಕ ಒಂದೊಂದೇ ಪುಸ್ತಕ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನೋಡತೊಡಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಓರೆಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದ ಕಾಮತ್ ಅವರು "ಎಂತ ಬೇಕಾ? ಕತಿ ಪುಸ್ತ್ಕ ಓದ್ತ್ಯಾನಾ" ಎಂದು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿದರು. ಕೂಡಲೇ ನನ್ನಣ್ಣ " ಅದೆಲ್ಲಾ ನಿಂಗ್ ಎಂತಕಾ? ಇಲ್ಲೂ ಸುರು ಆಯ್ತಾ ನಿನ್ ಕೈಕೋಚ್? ಸುಮ್ನೆ ಇತ್ಲೈ ಬಾರಾ" ಎಂದು ಗದರಿದ. ಕಾಮತ್ ಅವರು " ಸಣ್ ಮಕ್ಳ್ ಅಲ್ದೆ, ಸುಮ್ನೈಕಣಿ ಮರ್‍ರೆ" ಎಂದರು. ಅವರು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಧೈರ್ಯ ತಂದಿತು. ಅಲ್ಲೇ ಗೋಡೆಗೊರಗಿ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಹಿಡಿದು ನಿಂತೆ. ಮೊದಲ ಪುಟದಿಂದ ಕೊನೆಯ ಪುಟದವರೆಗೆ ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾ ಬಂದೆ. ಕ್ಷೌರಕ್ಕೆ ಭಂಡಾರಿಯರು ಕೊಟ್ಟ ಸಮಯ ಇನ್ನೂ

ಕಾಲು ಗಂಟೆ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಅಂದು ನಾನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡ ಪುಸ್ತಕ 'ಚಂದಮಾಮ'. ಅದರೊಳಗಿನ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಥೆಯ ಹೆಸರು ಈಗಲೂ ನನಗೆ ನೆನಪಿದೆ. 'ಮೂವರು ಮಾಂತ್ರಿಕರು' ಎಂದು ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆ. ಹತ್ತಾರು ನಿಮಿಷ ನಾನು ಹಾಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದು, ಅದೂ ದುಡ್ಡು ಕೊಡದೆ ಪುಗಸಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದು ನೋಡಿದ್ದು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಮರ್ಯಾದೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು, ಭಂಡಾರಿಯವರ ಬಳಿ ಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಆತ ತೆಗೆಸಿಕೊಟ್ಟ ಚಂದಮಾಮದ ಪುಸ್ತಕದ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ಯಾವುದೂ ತಲೆಗೇ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಪ್ರವರಕ್ಕೆ ಕ್ಯಾರೇ ಅನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಚಿತ್ರಗಳು, ಅರ್ಧಂಬರ್ಧ ಓದಿದಾಗ ಚೂರು ಪಾರು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಳೆದು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ಆ ರೀತಿಯ ಪುಸ್ತಕ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ನನ್ನ ಸಂತೋಷ ಇನ್ನೂ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಓದಬೇಕು ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಬಯಸಿತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡು ಯಾರು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ? ಅಂತಹ ಪರಿಪಾಠವೇ ಆಗ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮಕ್ಕಳು ಕಥೆ ಪುಸ್ತಕ ಓದಿ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ; ಪಾಠ ಪುಸ್ತಕ ಮಾತ್ರ ಓದಬೇಕು ; ದೊಡ್ಡ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆಗ ಬೇಕಾದರೆ ಓದಬಹುದು ಎಂಬ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ಕಾಲವದು. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಂತೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಕೊಡುವ ಮಾತಂತೂ ದೂರವೇ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕಪಾಟಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬೀಗ ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಹಾಗೇ ಇಡಬೇಕೇನೋ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಆಗ ನಮ್ಮದು. ಹಾಗಾಗಿ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಅದೇ ಹಳೆಯ ಚಂದಮಾಮದ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ,ಅದು ಹಾಳಾಗಬಾರದೆಂದು ದಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ನಡುವೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಹೀಗೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ನಾನು ಅದೇ ಹಳೇ ಚಂದಮಾಮ ಓದುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ನನ್ನ ದೊಡ್ಡಣ್ಣ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರು ನಾನು ಓದುತ್ತಿರುವ ಪುಸ್ತಕ ಪಾಠ ಪುಸ್ತಕ ಎಂದೇ ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಅದು ಯಾವ ಪುಸ್ತಕ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಎಂದು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದೆ. ಅವರು "ಕಾಂಬೋ, ತಕಂಬಾ' ಎಂದರು. ಇದನ್ನು ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಳ್ಳನಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟೆ. ಅವರು ನನಗೆ ಬಯ್ಯಬಹುದೆಂದು ಎಣಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ನನಗೆ ಬಯ್ಯಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ " ನಿಂಗೆ ಕತಿ ಪುಸ್ತ್ಕ ಓದುದಂದ್ರ್ ಅಷ್ಟ್ ಕುಶಿಯಾ" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಹೌದೆಂದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಊರಿಗೆ ಬರುವಾಗ ಚಂದಮಾಮ ಪುಸ್ತಕ ತರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ನನ್ನ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗ ತೆರಳಿದ ನಂತರ ನಾನು ಚಂದಮಾಮಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವಾಪಾಸು ಹೋಗಿ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ವಾರ ಕಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮುಂಜಾನೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೇ ನೆಲಸಿರುವ ನಮ್ಮ ಕೇರಿ ಮನೆಯ ಯಜ್ಞಣ್ಣಯ್ಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಆಗೆಲ್ಲಾ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ನಮ್ಮ ಕೇರಿ ಮನೆಯ ಜನರು ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅಣ್ಣಯ್ಯನನ್ನು (ತಂದೆಯವರು) ಮಾತಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಅದರಲ್ಲೇನೂ ವಿಶೇಷವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಬಾರಿ ಬಂದ ಯಜ್ಞಣ್ಣಯ್ಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಟ್ಟಿನ ಬಾಕ್ಸ್ ಇತ್ತು. ಅವರು ನೇರವಾಗಿ ನನ್ನ ಬಳಿ ಬಂದು " ಇಗಾ, ನಿನ್ನಣ್ಣ ಬೆಂಗ್ಳೂರಿಂದ್ ನಿಂಗ್ ಕಳ್ಸಿಕೊಟ್ಟದ್ದ್ ಕಾಣ್" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ನನಗೆ ಕೂಡಲೆ ಅದು ಚಂದಮಾಮ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಗಡಿಬಿಡಿಯಿಂದ ಆ ರಟ್ಟಿನ ಬಾಕ್ಸ್ ನ್ನು ಹರಿದು ತೆಗೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ನನಗದು ಬರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆತಂಕ ನೋಡಿ ಯಜ್ಞಣ್ಣಯ್ಯನೇ ಅದನ್ನು ಒಡೆದು ಕೊಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಅದರೊಳಗಿದ್ದುದು ಡಿಕ್ಷನೆರಿ ತರಹದ ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕ. ನನಗೆ ಬಹಳ ನಿರಾಸೆಯಾಯಿತು. ಚಂದಮಾಮದ ಕನಸಿನಲ್ಲಿದ್ದವನಿಗೆ ಆ ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕ ಯಾಕಾದರೂ ಬೇಕು? ನಾನದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಯೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟೂ ಬಂದಿತು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರೂ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತು. ನನ್ನ ಅವಸ್ಥೆ ನೋಡಿ ಯಜ್ಞಣ್ಣಯ್ಯ ನಗುತ್ತಾ " ಮರ್ರುದೆಂತಕ್ ಮಣ್ಯ ? ಒಂಚೂರ್ ಬಿಡ್ಸಿ ಕಾಂಬುವಲೆ" ಎಂದರು. ನಾನು ಅರೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆ ರಟ್ಟೆಗಾತ್ರದ ಪುಸ್ತಕ ತೆರೆದೆ. ತೆರೆದಾಗ ಏನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ? ಅದೊಂದು ಬುಕ್ ಬೈಂಡ್ ಮಾಡಿಸಿದ ಹತ್ತಾರು ಚಂದಮಾಮ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಕಲನ !! ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಷಗಳ ಚಂದಮಾಮ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅದರಲ್ಲಿದ್ದವು. ದೊಡ್ಡಣ್ಣ ನನಗಾಗಿ ಪುಸ್ತಕದಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ಹಳೆಯ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಂಗಾಟದ ಈ ಕಿರಿತಮ್ಮನಿಗೆ ಓದಲು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗದು ಚಿನ್ನವಾಯಿತು. ಯಾರಿಗೂ ಕೊಡದೆ ನನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾನು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅದರ ಒಂದೊಂದೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಎಸ್.ಎಸ್. ಎಲ್.ಸಿ. ಮುಗಿಯುವ ತನಕ ಅದು ನನ್ನ ಬಳಿ ಭದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಗೆದ್ದಲು ಹಿಡಿದು ಹಾಳಾಯಿತು. ಆ ದಿನ ನಾನು ಒಬ್ಬನೇ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಕ್ಷರಶಃ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟದ್ದು ಈಗಲೂ ನನಗೆ ನೆನಪಿದೆ.

ಈ ರೀತಿ ಚಂದಮಾಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನನ್ನ ಓದು ಬೊಂಬೆಮನೆ, ಬಾಲಮಿತ್ರ, ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಕಥೆ, ಅಮರ ಚಿತ್ರಕಥೆ, ಜಾನಪದ ಕಥೆ, ಪಂಚತಂತ್ರದ ಕಥೆ, ಈಸೋಫನ ಕಥೆ, ಟಾಲ್ ಸ್ಟಾಯ್ ಕಥೆಗಳು, ನೀತಿ ಕಥೆಗಳು, ಎಳೆಯರ ರಾಮಾಯಣ, ಕಿಶೋರ ಭಾರತ, ಮಕ್ಕಳ ಭಾಗವತಗಳ ವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಸುಧಾ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಲ ವಿಹಾರ, ತರಂಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಲವನ ಕಾಲಂ ಗಳನ್ನು ಓದಲೂ ಇದು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿತು. ರೇಡಿಯೋದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಲವೃಂದ, ಚಿಲಿಪಿಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಲೂ ಇದು ಇಂಬು ನೀಡಿತು. ಕ್ರಮೇಣ ಎಳೆಯರ ಗೆಳೆಯ ಮುಳಿಯ, ಶಿಶು ಸಂಗಮೇಶ, ಬೆ.ಗೋ. ರಮೇಶ್, ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶ ರಾವ್, ಜಿ, ಪಿ, ರಾಜರತ್ನಂ, ವೈದೇಹಿ ಮೊದಲಾದವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು. ಈ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬರೆಹಗಳೇ ನನಗೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರೌಢ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರುಚಿಯನ್ನೂ ಹತ್ತಿಸಿತೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಜೊತೆಗೆ ಇಂದು ನಾನು ಏನಾದರೂ ಬರೆದು ಗೀಚಿದ್ದರೆ ಅದರ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಹಿಂದೆ ನಿಂತದ್ದು ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಅದೇ ಹಳೆಯ ಕುತೂಹಲ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಓದುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ನಾನು ಇಂತಹ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಬಿಡುವಿದ್ದಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಅದೇ ಹಳೆಯ ಖುಷಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಓದುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಪಾಲಿಗದೊಂದು ದಿವ್ಯ ಅನುಭೂತಿ. ಮತ್ತೆ ಬಾಲ್ಯಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ ಅನುಭವ. ಮನಸ್ಸಿನ ಒತ್ತಡಗಳನ್ನು ತಿಳಿಗೊಳಿಸುವ ಸಂಜೀವನಿ ಸದೃಶ ಸಂಗಾತಿ.

***

೬. ಸಂಸಾರ

– ಶೌರೀಶ್ ಕುದ್ಕುಳಿ

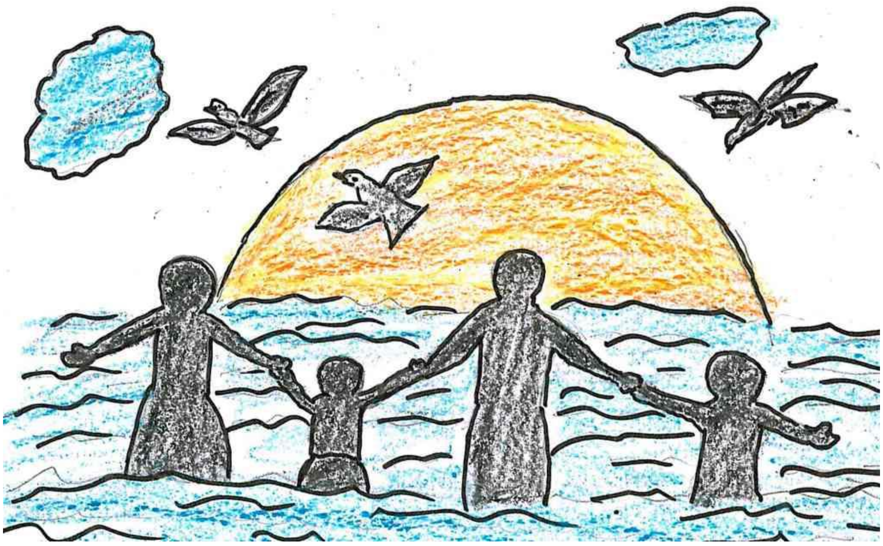

ಬದುಕು ಬದುಕುಗಳ ನಡುವೆ ನಿರ್ಮಿಪ
ಸೇತುವೆಯೇ ಸಂಸಾರ
ಮಾನವ ಕುಲಗಳ ನಡುವೆ ಚೆಲ್ಲಾಟವಾಡುವ
ನೀತಿಗಳೇ ಸಂಸಾರ!

ಎಲೆ ಮನುಜನೇ ನೀನಾಡಬೇಡ ಕೆಡುನುಡಿಯನು
ಅದು ನೀಡದು ನಿನಗೆ ಒಳಿತನು
ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹುಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಬೆಳೆದ
ನಾಲ್ಕು ಜೀವಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನವೇ ಈ ಸಂಸಾರ!

ಅವನಿಯೊಳಗಿಹ ನಿನ್ನ ಇರುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ
ನೀ ಕಾಣದಿರು ಸುಖವ
ಅದರಿಂದಲೇ ನೀ ಬೆಳೆಸುವಿಯೋ
ನಿನ್ನ ಅಹಂಕಾರವ!

ನೋಡದಿರು ಬದುಕಿನ ಹೊರಜೀವನವನ್ನು
ಎಲೆ ಮನುಜನೆ ನೋಡು ಒಳಬದುಕಿನ
ನಿಗೂಢಾರ್ಥವನ್ನು!

ಬಾಳಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಮಿತ್ರರಯ್ಯಾ
ಆದರೆ ಅವರೇ ನಿನಗೆ ಶತ್ರುಗಳಯ್ಯಾ!
ತಿಳಿ ಮಾನವನೇ ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಜೀವನದ
ಸತ್ವವನ್ನು!

ಇಡೀ ವಿಶ್ವವೇ ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರವಯ್ಯ
ನೀನೇ ಅದರ ಪಾತ್ರಧಾರಿ
ಇದುವೇ ನಮ್ಮ ಜೀವನ ಸುಜೀವನ!

ಆಡದಿರು ಆಡದಿರು ಇದು ತನ್ನದೆಂಬುದನ್ನು
ಬಿಡು ಬಿಡು ನಿನ್ನ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು
ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿದೆ ನಿನ್ನ
ಯಶಸ್ಸಿನ ಗುಟ್ಟು!

೨. Revisiting Panje

\- **Peri**

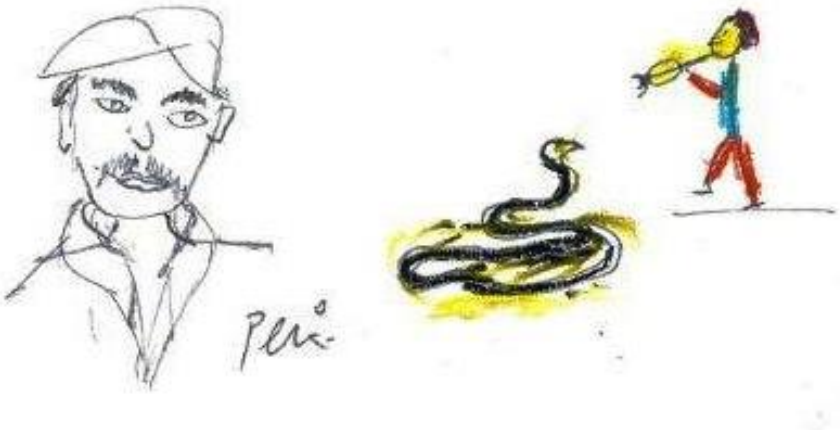

Panje Mangesh Rao is considered to be the father of Kannada short story and a pioneer in children's literature. Though his short stories and his materials for children are freely available today, hardly anywhere will we find his concepts, thoughts and reflections on children's literature. It was in 1935 that Panje Mangesh Rao gave a speech in Hyderabad on children's literature. We are told that this speech had a great impact on the writers and lay men equally in those times. He made powerful speech which has been summed up in 8 statements on children's literature. These statements are considered landmark in children's literature in Kannada. Let us look at the statements he made on children's literature 8 decades back.

The writings, stories or songs written for children should belong to the world of the children . . . . It should be from their known reality and children should be able to grasp it through their senses.

Panje who came from a family which due to his father's untimely death had a lot of hardships to face. His mother nurtured his talent right from his very young days. He used to recite poems in Kannada and his mother tongue Konkani. This statement he makes is very profound. It speaks of the children's world which is a revolutionary deviant from the mainstream thoughts of those days which was looking at children as a dwarf adult, a mini adult. The entire thing depends on how you see the child. Do you only see a child as a mini adult? Then, everything about the child becomes incomplete and immature. The entire effort of this mankind is towards making the child- ADULT! Teaching him How to be an adult. Panje clearly saw child as an individual and could clearly see that the child is not a 'miniature adult', but a child is complete by itself. From this comes the thought that child is an independent and complete individual and growing. And they have a world of their own. And Panje rightly appeals to the writers of his times to look at a child as an individual different and unique. A very revolutionary idea for that time.

There should be a lot of wonder in children's literature. The wonder in the children's literature will not only trigger imagination in them but also motivate them to imagine.

Panje has truly understood the children's world. Hence, he says there should be a lot of wonder in children's literature. Children enjoy and like Wonder, Adventure and Magic. Today with a lot of research in the area of children's literature we can safely conclude that across the globe children like adventure, wonder and magic. The films and dramas for children which have been successful across the world today, has this element very beautifully intervened into the story. They do take these things very seriously. His concepts were very clear. He says it will motivate, trigger their imagination. He gave a lot of importance to developing imagination in children.

There should not be any propagation of religion or values through children literature. It should not appear that a story or song is written to drive home only the values.

It is in this statement that Panje stands completely far above the rest of the crowd. Not only the writers of his time but, even today! He was a learned man and far ahead of the others. It is not easy to come to this understanding which today after a lot of experience, research and evidence we are struggling. We have found this thought to be very profound. He knew it is a futile exercise. He knew that values are caught not taught. He had seen the futility of sugar coating the bitter pill of religion and values with attractive songs and stories. We know today through experiments that children suck the sugar coating and spit out the bitter pill. Panje has understood this very clearly and his objectives of children's literature was to cater to the curiosity, imagination, desire to learn, experiment and explore in children.

The language used in the children's literature should be simple. The words used at home should be used in the children's literature. We should avoid long sentences and use short sentences for them to understand.

It is better to have dialogues more than narration in children's literature.

Children like to repeat. Hence, it is better to use repetitions which will also help them to acquaint with the language.

Panje initially taught in school and later was an inspector in the education department. His pedagogic principles were very clear and profound. These statement emits from his in-depth knowledge of children and what they like and enjoy. The hold of this person on this domain is so great that he can come with very simple things like make the sentences short. The language should be simple and of their usage. Use different forms like dialogues, He has not only said these things but, his songs for children has all these things in abundance. Yes repetitions children like. But, not the imitation, it is repeating and with child's understanding and contribution. This repetition is different than just aping or imitating.

There should not be any space for vulgarity and things that make children uncomfortable in children's literature.

Children's books should be beautiful, neatly printed with big fonts and full of colorful illustrations.

How should the printing of the children's books be? Panje has thought of this with considerable clarity. He wants children's literature to be clean without any space for vulgarity and things that make children feel bad. He has thought of minute things like font size, which he says needs to be big which makes it easier for children to read. He speaks of making the books attractive by using a lot of illustrations and making the book colorful.

The contradiction in our society is that, we have produced abundance of commercial materials for children- variety of baby soaps, plenty of dresses, a full range of baby products and marketed them well. But, the area providing food for thought, materials to trigger imagination of children, we are doing very badly. We have hardly done anything to be proud of and say how rich our culture is. We have not invested enough in our children's literature. Even today we produce very bad text books. Bad and dirty printing with very less illustrations and devoid of color, when these points have been said openly and documented 80 years back. Even if we take few advices of Panje we can produce excellent materials for children. All these summed up points make a very valuable guide for a good children's literature. For that matter an officer under the British rule to think of these modern, revolutionary and valuable points 8 decades back is something commendable. I salute this great man from Bantwal, who is truly the father of children's literature.

೮. ಕಿಟ್ಟು–ಪುಟ್ಟು

- ಲೋಹಿತ್ ಚಮನೂರ

ಬಾರೋ ಬಾರೋ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ
ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುವೆ ಯಾಕಪ್ಪ?
ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಸುವೆಯಲ್ಲಪ್ಪ
ಕೈಯೊಳಗಿರುವುದು ಏನಪ್ಪ?

ಸದ್ದು ಮಾಡಬೇಡ ಕಿಟ್ಟಪ್ಪ
ನಿನಗೂ ಕೊಡುವೆನು ನೋಡಪ್ಪ
ನೀನೂ ತಿಂದು ಮಜಾ ಮಾಡಪ್ಪ
ಗುಸು ಗುಸು ಸದ್ದು ಕೇಳಿತಪ್ಪ

ಹುಳಿ ತಿಂದು ಹುಚಿಗ್ಯಾಬೇಕಂದ್ರೇನಪ್ಪ?
ಎನ್ನುತ ಅಮ್ಮ ಬೈಯುತ ಬಂದಳು ಓಡಪ್ಪ
ಓಟಕಿತ್ತ ಕಿಟ್ಟಪ್ಪ, ಹೊಡೆತ ತಿಂದ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ.

***

೯. ಹನಿಗವನಗಳು

- ಹರೀಶ್ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂಡ್ಸಾಲೆ

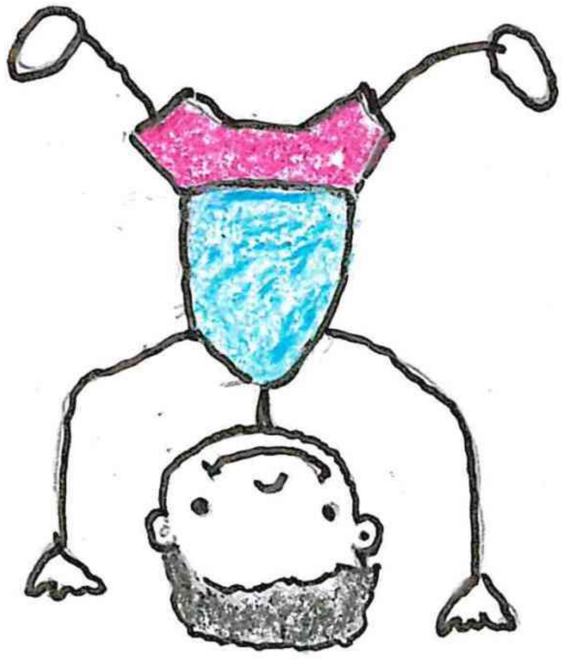

ನನ್ನದೊಂದು ಕೋರಿಕೆ
ಭಾರವಾಗಿಸುವಿರೇಕೆ ನಿಮ್ಮ ಈಡೇರದ ಕನಸುಗಳ
ನನ್ನ ಬ್ಯಾಗಿನಲಿ ತುಂಬಿಸಿ;
ಗೋಜಲಾಗಿಸುವಿರೇಕೆ ನಿಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯದ ಭಯಗಳ
ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿ.

ಅರಳುವೆ ನಾನು ಯಾರು ನೀರೆರೆಯದಿದ್ದರೂ
ಫಲವಾಗುವೆ ನಾನು ಯಾರು ಮಾಗಿಸದಿದ್ದರೂ;
ಆದರೆ ಬೀಳುವ ಮಳೆಯ ಹನಿಯ ತಡೆಯದಿರಿ
ವಡ್ಡುವ ಗಾಳಿ ಬೆಳಕ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸದಿರಿ.

ನನ್ನಂತೆ ನಾನು
ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಸಿಗಬಹುದು ನನಗೆ
ನಿಮ್ಮಂತ ನೀವು;
ಇದ್ದು ಬಿಡಿ ಹೀಗೆ
ನಿಮ್ಮಂತೆ ನೀವು.
ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಸಿಗಬಹುದು ನಿಮಗೆ
ನನ್ನಂತ ನಾನು;
ಇದ್ದು ಬಿಡುವೆ ಹೀಗೆ
ನನ್ನಂತೆ ನಾನು.

***

೧೦. ಜೀವನೋತ್ಸಾಹ

– ಸ್ವಾತಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ

ಹೊರಗೆ ಧೋ.... ಎಂದು ವರುಣನ ಆರ್ಭಟ. ಕಿವಿಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸುವ ಜಲಧಾರೆ. ಮನೆಯ ಹಿತ್ತಲ ಸಿಮೆಂಟಿನ ಚಾವಡಿಗೆ ಮಳೆಯ ಹನಿಗಳ ಚುಂಬನವಾದ ಅನುಭೂತಿ. ಕಳೆದ ವರುಷದ ಮಳೆಗೆ ಮನೆಯ ಎದುರಿದ್ದ ಮಣ್ಣಿನ ಗೋಡೆ ಧಸಕ್ಕೆಂದು ಬಿದ್ದದ್ದು ಇನ್ನೂ ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಮಾಸದಂತ ಕೆಲವು ಕಹಿ ಘಟನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಹಾಗೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಹೊರಗಿನ ಚಿತ್ರಣ ಇದಾದರೆ ಮನದೊಳಗೆ ಮೌನ ಮನೆಮಾಡಿತ್ತು. ಶಾಂತ ಸಮುದ್ರದ ಭೋರ್ಗರೆವ ಅಲೆಗಳ ನಾದವನ್ನು ಕಿವುಡನೊಬ್ಬ ಆಲಿಸುವಂತೆ ನನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಮನಸು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹೀಗೇಕೆ ಸುಪ್ತವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಇದ್ದೂ ಏನೂ ಇಲ್ಲದ ಅನುಭವ.

ಹೀಗೇ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಡೆದ ಘಟನೆಯೊಂದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು. ಒಮ್ಮೆ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವೇಳೆ. ಶಂಕ್ರಣ್ಣನ ಅಂಗ್ಡಿ ಸ್ಟಾಪ್ ಬಂದಾಗ ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣಾದ ಮುದುಕನೊಬ್ಬ ಹುಸ್ಸೋ ಎಂದು ಬಸ್ಸನ್ನೇರಿ ಬಂದು ನನ್ನ ಪಕ್ಕ ಕೂತ. ಆತನ ಮೈಯಿಂದ ಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದ ದುರ್ನಾತ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮುರುಕಲು ಕೋಲು, ಹರಿದ ಅಂಗಿ ಮತ್ತು ಚಿಂದಿ ಪಂಚೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ನ'ನಗೆ ಆತನ ಮೇಲೆ ಅಸಹ್ಯ ಭಾವನೆ ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆತ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ತುದಿಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕೆಕ್ಕರಿಸುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ನಾರಿಯರಿಗೆ ಈ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆ ಸರ್ವೇ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಬರುಬರುತ್ತಾ ಆತನ ಹಾವಭಾವ ನನಗೆ ವಿಚಿತ್ರವೆನಿಸತೊಡಗಿತು. ಆತ ಸಲ್ಪ ಹಸಿದವನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಈತ ಭಿಕ್ಷುಕನೇ ಎಂದು ಅನಿಸಿ ಆತನ ಎಡೆಗೆ ಒಂದು ಕರುಣೆಯ ನಗೆ ಬೀರಿದೆ. ಈ ಒಂದು ನಗೆಯ ನಂತರ ಆತನ ಬಳಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಮುಜುಗರವೇನೂ ಅನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದೇನೋ ಬಸ್ಸು ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಮತ್ತು ಆತನ ಸಂಬಂಧ ಮೂಕವಾಗೇ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನೇನು ಆತನ ಸ್ಟಾಪ್ ಬರುವುದಿದೆ ಎಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೇ ಆತ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಬಳಿ ತಿರುಗಿ **"ಮಗಳೇ"** ಎಂದೊಮ್ಮೆ ಕೂಗಿ ಬಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಳಿದು ಹೋಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟ. ಆತನ ಈ ರೀತಿಯ ವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣವೇನು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಕುತೂಹಲವಾಯಿತು. ಆ ಬಾರಿ ಸುಮ್ಮನೇ ಕಾಲೇಜಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದೆ. ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಕಳೆದ ನಂತರ ಅದೇ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅದೇ ಮುದುಕನೊಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು. ಈ ಬಾರಿ ಆತನ ಒಳಗಿರುವ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಭೇಧಿಸಲೇಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ದುರಾದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಬಸ್ಸು ಆದಿನ ಬಹಳ ಜನಜಂಗುಳಿಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು ಮತ್ತು ಆತನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನದು ಕಡೆಯ ಸ್ಟಾಪ್ ಆದ್ದರಿಂದ ಬಸ್ ಇಳಿಯುವ ಮುನ್ನ ಕಂಡೆಕ್ಟರ್ ಅಣ್ಣನನ್ನ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಆ ಅಜ್ಜನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದೆ. ಆತ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನನಗೆ ಎರಡು ದಿನ ಹಿಡಿಯಿತು. ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಅಪಘಾತದಲ್ಲಿ ಆತನ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳು ಸಹನಾ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಮನೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದಾಗಿ ತಾನು ಓದಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ, ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಆ ಅಜ್ಜನ ಏಕೈಕ ಆಸೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಇದೇ ಬಸ್ಸಿನ ಅಪಘಾತದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಆಸೆಗಳನ್ನು ನೆಲಸಮ ಮಾಡುತ್ತಾ ಪರಲೋಕ ಸೇರಿದ್ದಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಮಗಳ ನೆನಪು ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಆತ ಈ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಯಾಣಿಕರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆಕೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ನಮ್ಮದಿ ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೇ ಕಲವೊಮ್ಮೆ ಮನಸು ಭಾರವಾದಾಗ ಈ ತಾತನ ಕಥೆ ನೆನೆಯುವುದುಂಟು. ಕೆಲವೊಂದು ಅಲ್ಪ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ನಾವು ಬೇಸರಗೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಮುನಿಸಿಕೊಂಡು ಕೂರುವುದು, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕೆಲವೊಂದು ಆಶಾಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಜೀವಿಸುವ ಇಂಥವರ ಕಥೆಗಳು ನನಗೆ ಜೀವನೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದುಂಟು. ಇದನ್ನು ನೆನೆಸಿ ಭಾರವಾಗಿದ್ದ ಮನಸು ಹಗುರಗೊಂಡಿತು.

***

11.How Small Am I

- **Ramkrishan Bhat**

How small am I
How feeble and helpless
And knowing it
And probing it through the struggles
I gained my knowledge of the world around
Through Ah! My own self,
My love.

Thanks to my worthless self
Only it has made me humane
Taken me out of my ego prompted abysmal blunders, falls
And love everything living and not living
And the life in the non-living
Leading me to learning everything out of my failures.

The squirrel, the small of the lives be me
Another of the squirrels
Running on in the farming
Sowing and reaping and farming my earth and mind for life
And holding me, and partnering me,
How happily we run we stay we chase and mate
I am your child, squirrel, my earthy wife,
Wishing to rest on your folds
Wishing to smell the living sweat of your labor
Protecting and providing the emotions to live,
How so ever small I am, put me high on spirit.

***

೧೨. ಜೀವನದ ದಾರಿ

ಜೀವನ ಜಂಜಾಟದಲಿ ಬಂದು ಹೋಗುವವರು ಅದೇಷ್ಟು ಜನ
ದಣಿದಣಿದು–ಬಸವಳಿದು ಪಯಣಿಸಬೇಕಿದೆ ಜೀವನ
ಸಂಬಂದದ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಬಳಲುತಿದೆ ಮನ
ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಬದುಕಿಗೆ ಆಧಾರವೆ ಈ ತನು ಮನ

ತಂದೆ–ತಾಯಿಯ ಕಾಯಕ ನಿಷ್ಟೆಯ ಫ್ರತಿಫಲದಿ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿದೆ ನಮ್ಮ ಜೀವನ
ಗೆಳೆತನದ ಸಹಕಾರ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು
ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಂದರ ಬದುಕನು

ಗುರು–ಹಿರಿಯರ ಹಿತನುಡಿ ಅನುಭವಗಳ
ಆದಾರದಿ ಶುದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ ಮನ
ನನ್ನವಳ ಪ್ರೀತಿ ಸ್ನೇಹ ಸಹಕಾರದಿ
ನಡೆದಿದೆ ಸಮತೋಲನದ ಜೀವನ

ಬದುಕ ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವು ಸಹಕಾರಿ
ಸ್ವ ಅನುಬವವೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹಿತಕಾರಿ
ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಅನುಬವವೇ ಒಂದು ಮಹಾನ ಶಕ್ತಿ
ಅನುಬವದಿ ನಡೆದರೆ ಅದುವೇ ನಮ್ಮ ಯುಕ್ತಿ

*BB - Big Bazar.
(Courtesy: R.K. Laxman in TOI)

***

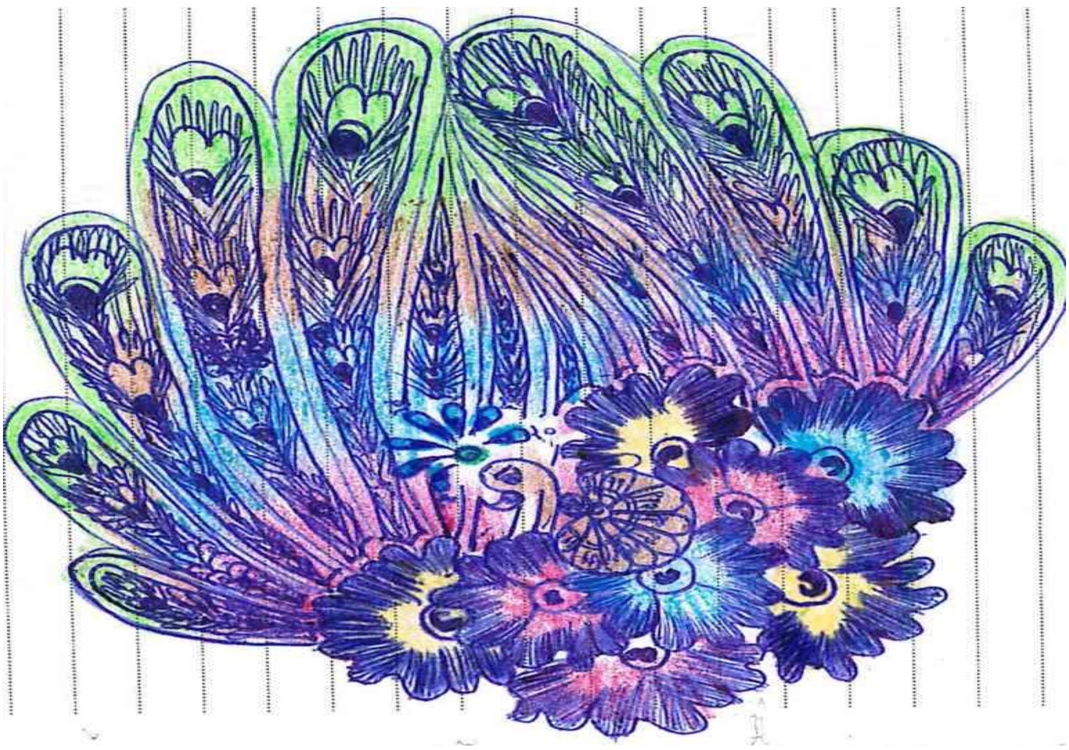

೧೩. ನಾ ಮಗುವಲ್ಲ !

- ಶಿವಣ್ಣನಾಯಕ ಎಂ ಎಂ, ಹಾಡ್ಯ

ನನ್ನನು ಈಗೆ ಕರಿಯಬೇಡಿ
ನನಗು ತಳಿಯಬೇಕು ಈ ಜನ,ಈ ಲೋಕ
ನಾ ಮಗವಲ್ಲ! ಮಗುವೆಂದು ಕರೆಯಬೇಡಿ

ನಾ ಓಡಬೇಕು ದಾರಿಬಿಡಿ
ಅಡ್ಡಲಾಗಿರುವ ಅಂಸಗಳ ಬ್ಯಾರೇಜಗಳ
ಸೀಗ್ನಲ್ ಲೈಟಗಳ ಎದುರಿಸಬೇಕು
ನಾ ಮಗುವಲ್ಲ! ಮಗುವೆಂದು ಕರೆಯಬೇಡಿ

ನಾ ಓದಬೇಕು
ನೀವು ನೀಡುವ ಪುಸ್ತಕಗಳನಲ್ಲ
ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗುವ ಕತೆಗಳ
ದಯಮಾಡಿ ನನಗೆ ನೀಡಿ
ನನ್ನ ಕತೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳ
ನಾ ಮಗುವಲ್ಲ! ಮಗುವೆಂದು ಕರೆಯಬೇಡಿ

ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಜೀವಿಗಳು
ಗೇಟ್ ಒಳಗೆ ಓಡುವ
ಸೈಕಲುಗಳು–ಕೈಕಾಲುಗಳು
ಬೇಡವೆ ಬೇಡ
ನಾ ಮಗುವಲ್ಲ! ಮಗುವೆಂದು ಕರೆಯಬೇಡಿ

ಊರಿನ ಮುಂದಿರವ ಮಕ್ಕಳ ಗೂಡಿಗೆ
ನನ್ನ ದೂಡಿ
ಮಮ್ಮಿ–ಡ್ಯಾಡಿ ಹೇಳಲಾಗದು
ಬಿದ್ದಾಗ ಬರುವ ಅವ್ವ ಅಪ್ಪನೆ ಬೇಕು
ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುಬೀಡಿ ನನ್ನ
ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟದಿಂದ,,,,,
ನಾ ಮಗುವಲ್ಲ! ಮಗುವಂದು ಕರೆಯಬೇಡಿ

೧೪. ಬಸ್‌ಸ್ಟ್ಯಾಂಡ್ ಮತ್ತು ಚೌಕಟ್ಟಿಲ್ಲದ ಚಿತ್ರಗಳು –

ರಾಘವೇಂದ್ರ ಹೇರ್ಳೆ ಜಿ.

ಹತ್ತುವವರು; ಇಳಿಯುವವರು
ಮಾರುವವರು; ಕೊಳ್ಳುವವರು
ಬರುವವರು; ಹೋಗುವವರು
ನಿತ್ಯಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಕರಗುವ ಬಣ್ಣಗಳು
ಮುಗಿಯದ ಬವಣೆಗಳ ಒಳಗೇ ಇಣುಕುತ್ತಲೇ ಇವೆ ಕಾತರದ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳು

ಕಂಡೆಕ್ಟರ್ ಮಹಾಶಯ ಸೆರೆಯುಬ್ಬಿಸಿ ಕೂಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾನೆ
ಹೆಬ್ಬಾಳ–ಬನಶಂಕರಿ–ಸಾರಕ್ಕಿ–ಸಾರಕ್ಕಿ
ಸರ್ಜಾಪುರ–ಸೈಂಟ್ ಜಾನ್ಸ್–ಮಾರ್ಕೆಟ್–ಮಾರ್ಕೆಟ್
ಅಲ್ಲೆ ನಡುವೆ ಆಟೋ ತೂರಿಸಿ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಟೋವಾಲಾ ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ
ಬನ್ನಿ ಸಾರ್, ಯಾವ ಕಡೆ ಸಾರ್, ಮೀಟರ್ ಮೇಲೆ ಇಪ್ಪತ್ತೇ ಸಾರ್,
ಪಕ್ಕದ ಹೋಟೆಲ್‌ನ ಅಡುಗೆ ಕೋಣೆಯಿಂದ
ಸೀದು ಹೋದ ಮಸಾಲೆ ದೋಸೆಯ ಕಮಟು ವಾಸನೆ
ರಸ್ತೆ ತುಂಬಾ ಕೆಂಪು ಕೆಂಪು ಚಿತ್ತಾರ
ಪಾನ್ ಗಿರಾಕಿಗಳ ಎಣೆ ಇಲ್ಲದ ಕಲಾಕುಂಚ!

ಮೂಸುಂಬಿ, ದಾಳಿಂಬೆ, ಚಿಕ್ಕು ಮಾರುವ
ಹುಡುಗನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರ ನಕ್ಷತ್ರ!

ಹೂ ಮಾರುವ ಬೊಚ್ಚು ಬಾಯಿಯ ಅಜ್ಜಿಯ
ಸಂಚಿಯಲ್ಲಿ ನೂರರ ಗರಿ ಗರಿ ನೋಟು!
ಸಿಗ್ನಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಪೇಪರ್ ಮಾರುವ ಹುಡುಗ
ಒಂದೇ ಸವನೆ ಅರಚುತ್ತಿದ್ದಾನೆ
ತರಂಗ ಯಾರಿಗೆ, ಲಂಕೇಶ್ ಯಾರಿಗೆ,
ಸುಧಾ ಯಾರಿಗೆ, ಕಸ್ತೂರಿ ಯಾರಿಗೆ?
ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ದಟ್ಟ ಟ್ರಾಫಿಕ್ಕಿನ ಮಧ್ಯೆ
ಅಂಬುಲೆನ್ಸ್ ನ ಸೈರನ್,
ಯಾವುದೋ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಭಾಜಾಭಜಂತ್ರಿ
ವಾಚು, ಪೆನ್ನು, ಪಿನ್ನು, ಹೇರ್ ಬ್ಯಾಂಡ್,
ಚಾಕ್ಲೇಟ್, ಬಟಾಣಿ, ಬಾಂಬೆ ಮಿಠಾಯಿ,
ಪೆಪ್ಸಿ, ಕ್ಯಾಂಡಿ, ಬೆಲೂನ್
ಏನುಂಟು, ಏನಿಲ್ಲ
ಸಾವಿರ ನಮೂನೆಯ ಆಸೆಯ ಹೆಡೆಗಳು ಬಿಚ್ಚಿವೆ ಇಲ್ಲಿ

ಆಂಟಿಯ ಸೀರೆ, ಅಂಕಲ್ ಪ್ಯಾಂಟಿನ ಚುಂಗು ಹಿಡಿದು
ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಬೇಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಅರೆಬೆತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ
ನತದೃಷ್ಟ ಸಂತಾನದ ಪ್ರತಿರೂಪದಂತೆ,
ಹಕ್ಕಿಶಕುನದವರು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ನಾನಾ ಬಣ್ಣದ ಉಂಗುರ ತಿರುಗಿಸಿ
ತಣ್ಣಗೆ ಟೋಪಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ
ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಾನಿಪುರಿ, ಚುರುಮುರಿ ಗಾಡಿಗಳ ಜುಗಲ್‌ಬಂದಿ,
ಮಾಯಾನಗರದ ಕೋಟೆಯ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ

ಮುಖವಾಡಗಳ ದಣಿವರಿಯದ ಮೆರವಣಿಗೆ !
ರುಚಿಯೂ, ಶುಚಿಯೂ, ಮುಲುಕೂ, ಕನವರಿಕೆಯೂ, ಕೇಕೆಯೂ
ಒಂದರೊಳಗೊಂದು ಅಚ್ಚು ಹೊಯ್ದಂತೆ !

ಸಂಜೆ ಕಳೆದು ರಾತ್ರಿಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಕು ಮುಗಿದಿದೆ,
ಚಾಪೆ ಎತ್ತಿದೆ, ಬದುಕು ಇಲ್ಲಿಂದ ಪೇರಿ ಕಿತ್ತಿದೆ,
ಹರಿದ ಟಿಕೇಟು, ದಢಾರನೆ ಷಟರ್ ಎಳೆದ ಸದ್ದು
ಬಚ್ಚಲು ಮೋರಿಯಲ್ಲಿ ತೊಳೆಯುವವರು ತೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ
ಅವರವರ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನು !!
ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ನಾಯಿ ಊಳಿಡುತ್ತಿದೆ
ಅಲ್ಲಲ್ಲೇ ಕೆಲವರು ಕಾಲು ಚಾಚಿದ್ದಾರೆ,
ಮಂಗಳಮುಖಿಯರ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿಯೂ ದಣಿವು.

ಅಂಕಪರದೆ ಬಿದ್ದಿದೆ
ನೇಪಥ್ಯಕೆ ಸರಿದವರು ಬಣ್ಣ ಕಳಚುತ್ತಿದ್ದಾರೆ
ರಾಶಿ ರಾಶಿ ಒಟ್ಟಿದ ಕನಸಿನ ಚೂರುಗಳು
ಈಗ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಚೌಕಟ್ಟಿಲ್ಲದೆ ಚೆದುರಿ ಹೋಗಿವೆ
ನೀರವದ ಕತ್ತಲೆಯ ಕಾನಿನಲ್ಲಿ ಗುಹೆಯ ಸೇರಿವೆ
ಯಾವುದೋ ಗುಂಗಿನಲಿ, ಯಾವುದೋ ಗೀಳಿನಲಿ
ಮತ್ತೊಂದು ಗುಬ್ಬಿಗೂಡು ಕಟ್ಟಲು ಎಡತಾಕುತ್ತಿವೆ
ಗಜಗರ್ಭದ ತಳದಲ್ಲಿ ನಾಳೆಯ ಬೀಜ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯುತ್ತಿದೆ
ಮತ್ತೆ ಸಂತೆಗೆ ಬರಲೇ ಬೇಕು; ಮುಖವಾಡಗಳ ಮತ್ತೆ ಧರಿಸಲೇಬೇಕು
ಸಿಂಧುವಿನಲಿ ಬಿಂದು ಹುಡುಕಲೇಬೇಕು

ಭರವಸೆಯ ಮುಂಗಾಣ್ಕೆಗಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಕೂರಲೇಬೇಕು,
ತಿಪ್ಪೆ ಗುಂಡಿಗಳಿರಲಿ, ಗುಜರಿಯಂಗಡಿಯಿರಲಿ
ಚಿಂದಿ ಆಯುವುದರಲ್ಲಿ, ಕೂಲಿ ಹಮಾಲಿಗಳಲ್ಲಿ
ರಥ ಎಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಗಲು ಕೊಡಲೇಬೇಕು
ಬೆಳ್ಳಿ ಮೂಡುವುದಕ್ಕೆ , ಕೋಳಿ ಕೂಗುವುದಕ್ಕೆ !
ಬಿಟ್ಟರೂ ಬಿಡದ ಲೌಕಿಕದ ಜಂಜಡಕೆ
ತಿದಿಯೊತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕು,
ಚದುರತ್ತಲೇ ಇರುವ ಪೂರ್ಣರೂಹಿನ ಚಿತ್ರ
ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬರೆಯುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕು !!!
ಕೂಡು ಕಳೆವ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಲಿ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಲೇ
ಕಾಮನಬಿಲ್ಲಾಗಬೇಕು ! ಸೋನೆ ಮಳೆಯಾಗಬೇಕು !!

೧೫. ಸಿಹಿ–ಕಹಿ

– ಅನ್ವರ್

ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ–ಕಹಿ, ಬೇವು–ಬೆಲ್ಲ, ಸುಖ–ದುಖ ಈ ಪದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿವೆ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರವು. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಬರಿ ಸಂತೋಷ, ಸುಖ, ಆರಾಮ ಬಯಸುತ್ತಾನೆ ಹೊರತು ಕಷ್ಟಗಳನ್ನಲ್ಲಾ. ಈ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ನಾವುಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವುದನ್ನು ಮರೆತಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಿಸರ್ಗ ಮಳೆ,ಬಿಸಿಲು, ಚಳಿಯನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ನಗುನಗುತ್ತಾ ನಮ್ಮನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತದೆ. ಮಳೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿ, ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಶಾಂತತೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು ಪ್ರಸಾದದಂತೆ ವಿನಮ್ರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ನಾವುಗಳು ಬಹಳಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕಿದೆ, ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಏರುಪೇರಾದರೆ ಸಾಕು ಆಕಾಶ_ಭೂಮಿ ಒಂದು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಅದರ ಬದಲಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಸಾದದಂತೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅನುಭವಿಸಿದರೆ ಅದರ ಸುಖನೆ ಬೇರೆ.

ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಈ ವಿಷಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರೆದಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಜೀವನದ ಶೈಲಿಯಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಮನುಷ್ಯ ಶಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಎಂಥಹದೇ ವಿಷಯ ಬರಲಿ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮೀಯರೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಇದರಿಂದ ಸುಖದ ವಿಷಯವಾದರೆ ಅದರ ಸಂಭ್ರಮ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ದುಖದ ವಿಷಯವಾದರೆ ಅದರ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುಷ ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿರುತ್ತಿರಿ ಆದರೂ ಇಂತಹ ವಿಷಯ ಪುನ: ನೆನಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನಿಲ್ಲಾ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳು ಬರೆಯಬೇಕು ಎಂದನಿಸುತ್ತೆ, ಆದರೆ ಮಾತಾಡಿದಷ್ಟು ಬರವಣಿಗೆ ಸುಲಭವಲ್ಲ ಎಂಬ ಸತ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಈ ಲೇಖನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

***

೧೬. ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆ:

–ಸಂತೋಷಕುಮಾರ ಸಿ ಎಸ್

ಜೀವನ ಜಂಜಾಟದಲಿ ಬಂದು ಹೋಗುವವರು ಅದೆಷ್ಟು ಜನ
ದಣಿದಣಿದು–ಬಸವಳಿದು ಪಯಣಿಸಬೇಕಿದೆ ಜೀವನ
ಸಂಬಂದದ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಬಳಲುತಿದೆ ಮನ
ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಬದುಕಿಗೆ ಆಧಾರವೆ ಈ ತನು ಮನ

ತಂದೆ–ತಾಯಿಯ ಕಾಯಕ ನಿಷ್ಠೆಯ ಫ್ರತಿಫಲದಿ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿದೆ ನಮ್ಮ ಜೀವನ
ಬಡತನ–ಸಿರಿತನದ ಭೇದವ ಅರಿಯದ ಗೆಳೆತನ
ಸುಂದರ ಬದುಕಿನ ಸೋಪಾನ

ಗುರು–ಹಿರಿಯರ ಹಿತನುಡಿ ಅನುಭವಗಳ
ಆಧಾರದಿ ಶುದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ ಮನ
ನನ್ನವಳ ಪ್ರೀತಿ ಸ್ನೇಹ ಸಹಕಾರದಿ
ನಡೆದಿದೆ ಸಮತೋಲನದ ಜೀವನ

ಬದುಕ ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವು ಸಹಕಾರಿ
ಸ್ವ ಅನಭವವೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹಿತಕಾರಿ
ಮಹಾತ್ಮರ ಅನುಭಾವವೇ ಒಂದು ಮಹಾನ ಶಕ್ತಿ
ಅನುಭವದಿ ನಡೆದರೆ ಅದುವೇ ನಮಗೆ ಯುಕ್ತಿ.

17.COOL CLICKS:

Bayalu Team Coordinators:

Sl. No.	Name	Mail id
1	Raghavendra Herle G.	raghavendra.herle@azimpremjifoundation.org
2	Showrish Kudkuli	showrish.kudkuli@azimpremjifoundation.org
3	Ramachandra Bhat	brbhat@azimpremjifoundation.org
4	Benny Mathews	benny.mathews@azimpremjifoundation.org
5	Chikkaveeresha S. V.	chikkaveeresha.v@azimpremjifoundation.org
6	Lakshmidevi	lakshmidevi@azimpremjifoundation.org
7	Gopalakrishna Induguli	gopalakrishna@azimpremjifoundation.org
8	Yathiraj Sharma	yathiraj.sharma@azimpremjifoundation.org
9	Naganand GV	nagananda.gv@azimpremjifoundation.org
10	Dinesh SK	dinesh.sk@azimpremjifoundation.org
11	Ravi B T	ravi@azimpremjifoundation.org
12	Harish Shetty	harish.shetty@azimpremjifoundation.org
13	Sudharshan	sudharshan.k@azimpremjifoundation.org
14	Shivaji	shivaji.ganpatrao@azimpremjifoundation.org
15	Lohit	lohitashwa.chamanoor@azimpremjifoundation.org
16	Giridhar Vaidya	giridhara.vaidya@azimpremjifoundation.org
17	Muzamimml	muzammil.mahaldar@azimpremjifoundation.org
18	Shivakumara Swamy	shivakumara.swamy@azimpremjifoundation.org
19	Shivukumar	shivukumar@azimpremjifoundation.org
20	Gangadhar.Swamy	gangadhar.swamy@azimpremjifoundation.org
21	Pradeep.Kumar	pradeep.kumar@azimpremjifoundation.org
22	Swathi Subramanya	swathi.subramanya@azimpremjifoundation.org
23	Ravi B. T	ravi@azimpremjifoundation.org
24	Gundappa Katekar	gundappa.katekar@azimpremjifoundation.org